

ODBOR ZA PRAVA DJETETA

PRVO IZVJEŠĆE NA TEMELJU ČLANKA 8. STAVKA 1. FAKULTATIVNOG PROTOKOLA UZ KONVENCIJU O PRAVIMA DJETETA GLEDE UKLJUČIVANJA DJECE U ORUŽANE SUKOBNE

REPUBLIKA HRVATSKA

travanj 2006.

Uvod

1. 25. svibnja 2000., Generalna skupština Ujedinjenih naroda usvojila je Fakultativni protokol uz Konvenciju o pravima djeteta glede uključivanja djece u oružane sukobe (u daljnjem tekstu Protokol) koji nadopunjava Konvenciju o pravima djeteta glede uključivanja djece u oružane sukobe. Republika Hrvatska ratificirala je Protokol 21. ožujka 2002. («Narodne novine-Međunarodni ugovori» broj 5/2002.). Protokol je stupio na snagu za Republiku Hrvatsku 13. lipnja 2002. («Narodne novine-Međunarodni ugovori» broj 2/2003.).
2. Vlada Republike Hrvatske ima čast podnijeti Odboru za prava djeteta (u daljnjem tekstu Odbor) Prvo izvješće Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu Hrvatska) pripremljeno na temelju članka 8. stavka 1. Protokola. Ono obuhvaća zakonodavstvo koje je na snazi zaključno sa travnjem 2006.
3. Podneseno Prvo izvješće daje prikaz zakonodavnih, administrativnih, pravosudnih i ostalih mjera primjenjivih u Hrvatskoj u odnosu na prava koja su zajamčena Protokolom, a pridržavajući se Smjernica Odbora o pripremi nacionalnih izvješća koja države stranke podnose u skladu sa Protokolom (CRC/OP/AC od 12. listopada 2001.).
4. Na temelju nacionalnog zakonodavstva u Hrvatskoj je na snazi opća zabrana novačenja djece.

Prvi dio: Opće informacije

1. Definicija djeteta u hrvatskom pravu

5. Definicija djeteta u hrvatskom pravu jednaka je onoj u Konvenciji jer se, u skladu s člankom 120. hrvatskog Obiteljskog zakona, svaka osoba smatra djetetom do 18. godina kada postaje punoljetna i stiče pravnu sposobnost. («Narodne novine» broj 116/2003., 17/2004. i 136/2004.).

2. Primjenjivost Protokola u Hrvatskoj

6. Hrvatska predanost ljudskim pravima, demokraciji i načelima vladavine prava glavni su ciljevi njezine vanjske politike i zbog toga je Hrvatska poduzela sve potrebne zakonodavne i ostale mjere u skladu s odredbama međunarodnog prava koje se odnose na zaštitu djece uključujući zabranu novačenja djece.

7. Vezano uz mjesto Protokola unutar nacionalnog prava, u skladu s člankom 140. Ustava Hrvatske («Narodne novine» broj 41/2001. i broj 55/2001.), međunarodni sporazumi koji su sklopljeni, potvrđeni i objavljeni u skladu s Ustavom i koji su na snazi, čine dio unutarnjeg pravnog poretka, a po pravnoj su snazi iznad zakona. Dakle, odredbe međunarodnih sporazuma i ugovora koje nisu u skladu s unutarnjim važećim zakonodavstvom neposredno se primjenjuju na temelju Ustava. Budući da je Protokol stupio na snagu za Republiku Hrvatsku 13. lipnja 2002. prava zaštite djece na temelju Protokola su primjenjiva. Iako ne postoji potreba unošenja ugovora u pravni sustav donošenjem posebnog zakona Zakon o obrani («Narodne novine» broj 33/2002. i broj 58/2002.) ima posebne odredbe vezane uz obvezno novačenje muških novaka, ali samo onih koji su napunili 18. godina pošto Zakon o obrani nema odredbi o obveznom novačenju djece.

3. Primjena Protokola u skladu s općim načelima Konvencije o pravima djeteta

3.1. Nediskriminacija (Konvencija, članak 2.)

8. Načelo jednakosti pred zakonom i nediskriminacije je ustavno pravo zaštićeno u Odjeljku III. (Zaštita ljudskih prava i temeljnih sloboda) Ustava Hrvatske člankom 14. („Svatko u Republici Hrvatskoj ima prava i slobode, neovisno o njegovoj rasi, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, političkom ili drugom uvjerenju, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu, imovini, rođenju, naobrazbi, društvenom položaju ili drugim osobinama. Svi su pred zakonom jednaki”).

9. Pošto je jednakost pred zakonom opće primjenjivo, osobno pravo može se primijeniti na svakoga bez obzira da li je maloljetan ili punoljetan, Hrvat ili stranac. Ustav Hrvatske zaštitio je to pravo u Odjeljku III., između ostalih, u članku 26. („Svi su državljani Republike Hrvatske i stranci jednaki pred sudovima i drugim državnim i inim tijelima koja imaju javne ovlasti”).

3.2. Najbolji interes djeteta (Konvencija, članak 3.)

10. Najbolji interes djeteta je načelo koje u hrvatskom zakonu predstavlja smjernicu. Ustav Hrvatske u Odjeljku III., članku 62. posebno spominje djecu i mladež na svojem popisu osnovnih gospodarskih, socijalnih i kulturnih prava („Država štiti materinstvo, djecu i mladež te stvara socijalne, kulturne, odgojne, materijalne i druge uvjete kojima se promiče ostvarivanje prava na dostojan život”). Na zakonodavnoj razini mnogi zakoni vode računa o najboljem interesu djeteta.

3.3. Pravo na život, opstanak i razvoj (Konvencija, članak 6.)

11. U Hrvatskoj pravo na život sastoji se od niza gospodarskih, socijalnih i kulturnih prava i zajamčeno je različitim člancima Ustava Hrvatske kao i međunarodnim instrumentima i nacionalnim zakonodavstvom (Obiteljskim zakonom i Kaznenim zakonom između ostalih). Odgovornost roditelja i države prema djetetu zajamčena je člankom 63. Ustava Hrvatske («Roditelji su dužni odgajati, uzdržavati i školovati djecu te imaju pravo i slobodu da samostalno odlučuju o odgoju djece. Roditelji su odgovorni osigurati pravo djetetu na potpun i skladan razvoj njegove osobnosti. Tjelesno i duševno oštećeno i socijalno zapušteno dijete ima pravo na osobitu njegu, obrazovanje i skrb...Država osobitu skrb posvećuje maloljetnicima bez roditelja i onima za koje se ne brinu”).

12. Članak 64. Ustava Hrvatske ističe posebnu zaštitu djece i mladeži na radu („Dužnost je svih da štite djecu i nemoćne osobe. Djeca ne mogu biti primljena na rad prije zakonom određene dobi niti smiju biti prisiljavana na rad koji štetno utječe na njihovo zdravlje ili ćudoređe, niti im se takav rad smije dopustiti. Mladež, majke i invalidne osobe imaju pravo na osobitu zaštitu na radu”).

13. Odredbe članka 65. Ustava Hrvatske jamče pravo na školovanje djece i mladeži („Osnovno je školovanje obvezatno i besplatno. Svakomu je dostupno, pod jednakim uvjetima, srednjoškolsko i visokoškolsko obrazovanje u skladu s njegovim sposobnostima”).

3.4. Uvažavanje stava i mišljenja djeteta (Konvencija, članak 12.)

14. Sloboda mišljenja implicira pravo izražavanja mišljenja i uživaju je sve osobe bez obzira da li su maloljetne ili punoljetne i zajamčena je člankom 38. Ustava Hrvatske („Jamči se sloboda mišljenja i izražavanja misli. Sloboda izražavanja misli obuhvaća osobito slobodu tiska i drugih sredstava priopćavanja, slobodu govora i javnog nastupa i slobodno osnivanje svih ustanova javnog priopćavanja”).

15. Uvažavanje stava i mišljenja djeteta je pravni standard u svim sudskim i administrativnim postupcima gdje je djetetova dobrobit dovedena u pitanje. Uvažavanje djetetovnog osobnog stava odražava se u raznim zakonima. Na primjer, niz odredbi Obiteljskog zakona djetetu priznaje pravnu osobnost u posebnim slučajevima kao što su postupci priznanja majčinstva ili očinstva, imenovanje skrbnika, roditeljske skrbi, posvojenja i postupaka vezanih za maloljetničke brakove. Uvažavanje stava i mišljenja djeteta također ukazuje i na pravo na saslušanje, ali Zakon o kaznenom postupku („Narodne novine” broj 62/2003.) pruža posebnu zaštitu maloljetnicima tijekom kaznenog postupka uključujući izuzeće od dužnosti svjedočenja.

Drugi dio: Članci Protokola

1. Članak 1: Minimalna dob za neposredno sudjelovanje u neprijateljskim djelovanjima

16. Na temelju članka 1. Protokola, države stranke moraju podignuti minimalnu dob za neposredno sudjelovanje u neprijateljskim djelovanjima sa 15 na 18 godina. U Hrvatskoj maloljetnici su zaštićeni domaćim zakonom koji zabranjuje novačenje maloljetnika (osobe koja nije napunila 18 godina) što automatski uključuje djecu.

Mjere koje su poduzete, uključujući zakonodavne, administrativne i druge naravi, kako bi se osiguralo da pripadnici oružanih snaga koji nisu napunili 18 godina neposredno ne sudjeluju u neprijateljskim djelovanjima

17. Mjere koje je poduzela Hrvatska kako bi osigurala da osobe koje nisu napunile 18 godina neposredno ne sudjeluju u neprijateljskim djelovanjima zabranjujući im da postanu pripadnici Oružanih snaga sadržane su u pojedinim člancima Zakona o obrani. Prema odredbama članaka 34., 42. i 43. obveza novačenja nastaje početkom godine u kojoj je vojni obveznik dostigao dob od 19 godina i u svakom slučaju prestaje krajem godine u kojoj je vojni obveznik napunio 30 godina (molimo vidjeti daljnji tekst).

a) Značenje „neposrednog sudjelovanja” u hrvatskom zakonodavstvu i praksi

18. Ovo pitanje nije izazvalo pozornost u Hrvatskoj pošto je minimalna dob za novačenje 18 godina i Hrvatska provodi provjere starosti novaka (molimo vidjeti daljnji tekst, postupak provjere prema članku 2.).

b) Mjere koje su poduzete kako bi se spriječilo da se pripadnika oružanih snaga koji nije napunio 18 godina uputi ili zadržava na području gdje se odvijaju neprijateljska djelovanja

19. Hrvatska je država u kojoj nema neprijateljskih djelovanja na državnom području i novačenje maloljetnika u oružane snage je zabranjeno.

20. U Hrvatskoj novaci (koji su napunili 18 godina i novačeni su u skladu za zakonskim postupkom uređenim Zakonom o obrani, molim vidjeti daljnji tekst) ne mogu biti upućeni u mirovne operacije i druge aktivnosti u inozemstvu na temelju članka 19. stavka 5. Zakona o sudjelovanju pripadnika Oružanih snaga Republike Hrvatske, policije, civilne zaštite te državnih službenika i namještenika u mirovnim operacijama i drugim aktivnostima u inozemstvu („Narodne novine” broj 33/2002.).

2. Članak 2: Minimalna dob za obvezno novačenje

Mjere koje su poduzete, uključujući zakonodavne, administrativne i druge naravi kako bi se osiguralo da osobe koje nisu napunile 18 godina ne budu obvezno novačene u oružane snage

a) Postupak obveznog novačenja (od uvođenja u evidenciju do stupanja u oružane snage)

21. Koncept „vojne obveze” u hrvatskom pravu iziskuje njezino definiranje. Zakon o obrani u članku 24. daje slijedeću definiciju: „Vojna obveza dužnost je pripremanja, osposobljavanja i organiziranja svih sposobnih građana Republike Hrvatske za obavljanje poslova u Oružanim snagama i sudjelovanje u vojnoj obrani”. U članku 25. Zakona o obrani propisuje da se institut vojne obveze sastoji od novačke obveze, obveze služenja vojnog roka i obveze služenja u pričuvnom sastavu Oružanih snaga;

22. Prema članku 30. Zakona o obrani novačka obveza nastaje u kalendarskoj godini u kojoj osoba (samo muškarac) navršava 18 godina i traje do stupanja na služenje vojnog roka ili u civilnu službu, odnosno do prevođenja u pričuvni sastav ili do prestanka vojne obveze u skladu s odredbama Zakona o obrani.

Na temelju članka 31. Zakona o obrani tijekom novačke obveze novak podliježe:

1. uvođenju u vojnu evidenciju (u uredima za obranu koji predstavljaju civilna tijela Ministarstva obrane),

2. zdravstvenim i drugim pregledima te psihološkim ispitivanjima, koje obavljaju u civilnim zdravstvenim ustanovama (ovlaštenim zdravstvenim ustanovama), poradi utvrđivanja zdravstvene sposobnosti,

3. novačenju pri nadležnom novačkom povjerenstvu (također civilna ustrojstvena jedinica Ministarstva obrane) koje donosi ocjenu o sposobnosti za vojnu obvezu i određuje rod odnosno struku u kojoj će služiti vojni rok,

4. stupanju na služenje vojnog roka odnosno u civilnu službu,

5. odazivu na opći ili pojedinačni poziv i drugim obvezama propisanim Zakonom.

23. Temeljem podataka Ministarstva unutarnjih poslova ured za obranu upisuje novake u evidenciju u godini u kojoj novaci navršavaju 18 godina života.

Ured za obranu poradi upisa u vojnu evidenciju poziva novake općim i pojedinačnim pozivom da se osobno jave u vrijeme i mjesto određeno u pozivu.

U pozivu se obvezno mora naglasiti da je pozvana osoba dužna donijeti: osobnu iskaznicu ili drugu ispravu iz koje se može utvrditi njezin identitet, uključujući dob pozvane osobe.

24. Osoba koja boravi u inozemstvu na poziva se, već se uvodi u evidenciju na temelju podataka primljenih od diplomatske misije odnosno konzularnog ureda Republike Hrvatske.

25. Zdravstveni i drugi pregledi i psihološka ispitivanja provode se temeljem odredbi Pravilnika o mjerilima i postupcima za ocjenjivanje psihološke i zdravstvene sposobnosti vojnih obveznika za vojnu obvezu.

26. Na služenje vojnog roka, ne može se uputiti novak ako nije navršio 18 godina života, a u pravilu se upućuje u kalendarskoj godini u kojoj navršava 19 godina života i tada postaje ročnik. Krajnja dobna granica kada se novak može uputiti na služenje vojnog roka je kraj kalendarske godine u kojoj novak navršava 30 godina života.

27. Iz prethodno navedenog vidljivo je da je Republika Hrvatska uredila pitanje vojne obveze tako da osoba mlađa od 18 godina ne može ući u sastav Oružanih snaga.

b) Isprave koje se smatraju vjerodostojnima i potrebne su radi provjere dobi prije primanja u obveznu vojnu službu

28. Ured za obranu poradi upisa u vojnu evidenciju poziva novake općim i pojedinačnim pozivom da se osobno jave u vrijeme i mjesto određeno u pozivu. Kako je prethodno navedeno u pozivu se obvezno mora naglasiti da je pozvana osoba dužna donijeti osobnu iskaznicu ili drugu ispravu iz koje se može utvrditi njezin identitet i godina rođenja.

c) Zakonske odredbe koje omogućavaju snižavanje dobi kod novačenja u izuzetnim slučajevima (npr. izvanredno stanje)

29. U Hrvatskoj ne postoje zakonske odredbe koje bi davale ovlast za snižavanje dobi kod novačenja u izuzetnim slučajevima.

3. Članak 3: Minimalna dob za dragovoljno novačenje

30. Hrvatsko zakonodavstvo ne poznaje institut „dragovoljnog novačenja“.

Minimalna dob ulaska u škole kojima upravlja ili su pod nadzorom oružanih snaga

31. Hrvatska nema srednjih škola kojima upravlja ili su pod nadzorom oružanih snaga u smislu članka 3. stavka 5. Protokola. Ipak, prema članku 4. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske („Narodne novine” broj 33/2002., 58/2002. i 175/2003.) vojna osoba je i kadet koji je definiran kao „osoba na školovanju na vojnoj školi na temelju ugovora o školovanju”, ali ovdje se radi o školovanju punoljetnih osoba na fakultetima za potrebe Oružanih snaga Republike Hrvatske.

4. Članak 4: Oružane skupine

Oružane skupine koje djeluju na/sa državnog područja države stranke ili su bazirane na njezinom državnom području

32. Ne postoje oružane skupine koje djeluju na hrvatskom državnom području i stoga nema ni novačenja djece na hrvatskom državnom području (molimo vidjeti gornji tekst).

Usvajanje pravnih mjera s ciljem zabrane i kriminaliziranja novačenja i korištenja djece mlađe od 18 godina u neprijateljskim djelovanjima od strane oružanih skupina te mjerodavne pravosudne odluke

33. Na temelju članka 4. stavka 2. Protokola države stranke će poduzeti sve raspoložive mjere radi sprječavanja novačenja i korištenja osoba od strane oružanih skupina, uključujući usvajanje pravnih mjera neophodnih za zabranu i kriminaliziranje takvih postupaka.

34. Hrvatski kaznenopravni sustav nema posebnih odredbi koje bi bile primjenjive ukoliko se ovakva situacija pojavi u Hrvatskoj buduću da, kako je gore opisano, ne postoji pravna mogućnost novačenja djeteta na hrvatskom državnom području i kazneno-sudske vlasti nikada se nisu susrele sa slučajem kriminalnog novačenja ili drugih takvih djela od strane oružanih skupina te Hrvatska nema informaciju ili indicije da oružane skupine ili strane države novače djecu na hrvatskom državnom području.

5. Članak 5: Primjena hrvatskih zakona, međunarodnih instrumenata i međunarodnog humanitarnog prava

Odredbe hrvatskog zakonodavstva ili međunarodnih instrumenata i međunarodnog humanitarnog prava primjenjive u Hrvatskoj koje više pridonose ostvarivanju prava djeteta i status hrvatskih ratifikacija glavnih međunarodnih instrumenata glede djece u oružanim sukobima

35. Na nacionalnoj razini Ustav Hrvatske i brojni zakonski tekstovi jamče dječja prava na različitim područjima života.

36. Prije svega, Ustav Hrvatske sadrži niz odredbi koje se posebno odnose na zaštitu djece i mladeži. Članak 62. Ustava Hrvatske pruža djeci općenitu zaštitu; članak 63. uređuje odgovornost roditelja i države prema djetetu; članak 64. Ustava Hrvatske naglašava posebnu zaštitu djece i mladeži na radu i članak 65. Ustava Hrvatske jamči pravo na obrazovanje djece i mladeži.

37. Postoje brojni zakoni koji pružaju posebnu zaštitu djeci uključujući slijedeće:

- Obiteljski zakon („Narodne novine“ broj 116/2003., 17/2004., 136/2004.);
- Kazneni zakon («Narodne novine broj 110/1997., 27/1998., 129/2000., 51/2001., 111/2003., 105/2004., 84/2005.);
- Zakon o kaznenom postupku («Narodne novine” broj 62/2003.);
- Zakon o sudovima za mladež („Narodne novine“ broj 111/1997., 27/1998., 12/2002.);
- Zakon o socijalnoj skrbi („Narodne novine“ broj 73/1997., 27/2001., 59/2001., 82/2001., 103/2003., 44/2006.);
- Zakon o pravobranitelju za djecu („Narodne novine“ broj 96/2003.);
- Zakon o doplatku za djecu („Narodne novine“ broj 94/2001.);
- Porezni zakoni (posebice Zakon o porezu na dohodak- „Narodne novine“ broj 177/2004.) i dr.

38. Među međunarodnim instrumentima o ljudskim pravima i međunarodnom humanitarnom pravu koje je Hrvatska ratificirala, a važni su za ostvarivanje prava djeteta mogu se spomenuti slijedeći:

- Međunarodna konvencija protiv novačenja, korištenja, plaćanja i osposobljavanja plaćenika, New York 4. prosinca 1989.;
- Konvencija o sprječavanju i kažnjavanju zločina genocida, Pariz 9. prosinca 1948.;
- Ženevske konvencije od 12. kolovoza 1949.;
- Konvencija o zabrani usavršavanja, proizvodnje i uskladištenja bakteriološkog (biološkog) i toksičnog oružja, London, Moskva i Washington, 10. travnja 1972.;
- Konvencija o zabrani ili ograničavanju uporabe određenoga konvencionalnog oružja s pretjeranim traumatskim učinkom ili djelovanjem bez obzira na cilj s Protokolima I., II. i III., Ženeva 10. listopada 1980.;
- Protokol o osljepljujućim laserskom oružju (Protokol IV. uz Konvenciju o zabrani ili ograničenju uporabe određenoga konvencionalnog oružja s pretjeranim traumatskim učinkom ili djelovanjem bez obzira na cilj), Beč 13. listopada 1995.;
- Protokol o zabrani ili ograničenju uporabe mina, mina iznenađenja ili drugih naprava (Izmijenjeni Protokol II. uz Konvenciju o zabrani ili ograničenju uporabe određenoga konvencionalnog oružja s pretjeranim traumatskim učinkom ili djelovanjem bez obzira na cilj), Ženeva 3. svibnja 1996.;
- Konvencija o zabrani ili ograničenju uporabe određenoga konvencionalnog oružja s pretjeranim traumatskim učinkom ili djelovanjem bez obzira na cilj; Izmjene i dopune čl.1., Ženeva 21. prosinca 2001.;
- Konvencija o zabrani uporabe, stvaranja zaliha, proizvodnje i prijenosa protupješačkih mina i o njihovom uništenju. Otava 4. prosinca 1997.;
- Konvencija o zabrani razvijanja, proizvodnje, gomilanja i korištenja kemijskog oružja i o njegovu uništenju. Pariz 13. siječnja 1993.;
- Konvencija o zabrani i trenutnim djelovanjima za ukidanje najgorih oblika dječjeg rada, Ženeva 17. lipnja 1999. i dr.

6. Članak 6: Provedbene mjere

Mjere koje je usvojila Hrvatska kako bi osigurala efikasnu provedbu i izvršenje odredbi Protokola

a) Pregled domaćeg zakonodavstva i izmjene i dopune koje su uvedene

39. Čitavo hrvatsko zakonodavstvo usklađeno je s obvezama sadržanim u Protokolu što je rezultat redovnog i temeljitog pregleda domaćih ustavnih i zakonskih rješenja i njihove usklađenosti s međunarodnopravnim obvezama Hrvatske.

b) Pravni položaj Protokola u nacionalnom pravu i njegova primjenjivost pred domaćim pravosudnim tijelima

40. U skladu s ranije navedenim glede primjenjivosti Protokola u Hrvatskoj, u skladu s člankom 140. Ustava Hrvatske («Narodne novine» broj 41/2001. i broj 55/2001.) međunarodni sporazumi koji su sklopljeni, potvrđeni i objavljeni u skladu s Ustavom i koji su na snazi, čine dio unutarnjeg pravnog poretka Republike Hrvatske, a po pravnoj su snazi iznad zakona. Dakle, odredbe međunarodnih sporazuma i ugovora koje nisu u skladu s važećim unutarnjim zakonodavstvom neposredno se primjenjuju na temelju Ustava. Pošto je Protokol stupio na snagu za Republiku Hrvatsku 13. lipnja 2002. prava zaštite djece na temelju Protokola su primjenjiva.

c) Vladini resori i tijela nadležna za provedbu Protokola i njihova koordinacija s regionalnim i lokalnim vlastima kao i sa civilnim društvom

41. Odredbe Protokola s jedne strane se bave postupcima novačenja vojnika u vojsku, a sa druge međunarodnom suradnjom u rehabilitaciji i socijalnoj reintegraciji osoba koje su žrtve postupanja koja su u suprotnosti s Protokolom.

42. Na temelju odredbe članka 80. Ustava Hrvatske Hrvatski sabor odlučuje o ratu i miru i ostvaruje građanski nadzor nad Oružanim snagama i službama sigurnosti Republike Hrvatske.

43. Na temelju odredbe članka 98. Ustava Hrvatske Predsjednik Republike i Vlada Republike Hrvatske surađuju u oblikovanju i provođenju vanjske politike.

44. Ministarstva odgovorna za provedbu Protokola na nacionalnoj razini su Ministarstvo obrane i Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi. Ministarstva odgovorna za određene aspekte nacionalne provedbe su: Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija te Ured Vlade za ljudska prava.

d) Mehanizmi i sredstva koja se koriste za nadzor i povremenu procjenu provedbe Protokola

45. U Hrvatskoj se provodi redovit i temeljit pregled nacionalnih ustavnih i zakonskih rješenja, na temelju iskustava i provedbe propisa iz područja nadležnosti ministarstava odgovornih za provedbu Protokola na nacionalnoj razini, a u cilju primjene odgovarajućih zakonodavnih, administrativnih, pravosudnih i ostalih mjera ukoliko se to pokaže potrebnim.

e) Mjere koje su usvojene radi osiguranja obuke osoblja u mirovnim operacijama o pravima djeteta, uključujući odredbe Protokola

46. Svaki pripadnik Oružanih snaga stječe osnovna znanja iz međunarodnog humanitarnog prava i ratnog prava, uključujući prava djeteta, za vrijeme redovne obuke koja se provodi u raznim fazama vojne službe u Hrvatskoj. Razine obuke su namijenjene za: ročnike, vojnike, dočasnike, časnike, sudionike u međunarodnim aktivnostima (NATO/PfP, UN) i vojne pravnike. Načini obuke su: obuka u vojnim obrazovnim institucijama, seminari, praktična obuka-vježbe i pisani materijali (priručnici, materijali uz predavanje i sl.).

47. U skladu sa preporukama Odbora za prava djeteta nakon prvog hrvatskog izvješća koje je podnijela Vlada Hrvatske kao država stranka po članku 44. Konvencije o pravima djeteta (CRC/C/15/Add.52, stavak 24), program obrazovanja časnika Oružanih snaga Hrvatske uključuje teme vezane uz postupanje sa civilima u oružanim sukobima. U sklopu ovog obrazovanja obrađuju se slijedeća pitanja:

- Opća načela i polazne točke Ženevskih i Haških konvencija;
- Osnovne zabrane vezane uz ciljeve, naoružanje i djelovanja oružanih snaga;
- Pravilno postupanje sa ratnim zarobljenicima i ostalim zarobljenicima i pripadnicima zaštićenih kategorija.

48. Hrvatske snage koje sudjeluju u mirovnim operacijama prolaze posebnu obuku koja odražava želju Hrvatske da u mirovne operacije šalje kvalificirano osoblje. Prava i posebne potrebe djece u oružanim sukobima su integralan dio programa obuke koja se provodi u Centru za vojne operacije Oružanih snaga Hrvatske (IMOC). Njihova zadaća je:

- Obuka sudionika u međunarodnim aktivnostima;
- Priprema, obuka, slanje, zamjena i promatranje sudionika u međunarodnim aktivnostima;
- Operacije održavanja mira, zajedničke vježbe u sklopu NATO/PfP, operacije humanitarne pomoći, prirodne katastrofe i dr.;
- Suradnja sa sličnim centrima u drugim državama.

IMOC provodi svoju zadaću u suradnji sa Međunarodnim odborom crvenog križa (ICRC), UN-om i NATO-om.

f) Razglašivanje Protokola na svim mjerodavnim jezicima svoj djeci i odraslima, posebno onima koji su odgovorni za novačenje te obuka koja se nudi svim profesionalnim skupinama koje rade sa ili za djecu

49. Oni koji su odgovorni za novačenje školovani su, kroz osnovnu i daljnju časničku obuku, o međunarodnom humanitarnom pravu i ljudskim pravima u skladu s postupcima koji su gore spomenuti.

50. Hrvatska ministarstva, uredi Vlade i državni uredi kao i profesionalne skupine koje rade sa ili za djecu u Hrvatskoj, uključujući nevladine udruge, prolaze posebnu obuku u skladu s njihovom ulogom u nacionalnoj provedbi Protokola.

51. Tekst Protokola objavljen je na engleskom i hrvatskom jeziku (koji je službeni jezik u Hrvatskoj) u „Narodnim novinama”, kako je gore navedeno, i tekst Protokola je dostupan u pisanom i elektronskom obliku na web stranici.

7. Članak 7: Međunarodna suradnja

Informacije o suradnji u provedbi Protokola, uključujući tehničku suradnju i financijsku pomoć i opis multilateralnih, bilateralnih i ostalih programa

52. Aktivnosti Hrvatske na promidžbi Protokola odvijaju se na nekoliko razina.

53. Vlada Hrvatske čini svaki napor radi uključivanja dječjih prava i pitanja djece vojnika u svoje međunarodne aktivnosti, podržana od nevladinih udruga, imajući na umu nedavnu povijest. Za vrijeme rata u Hrvatskoj oko jedan milijun djece bilo je izloženo konfliktu i procjenjuje se da je rat utjecao na razvoj 400 000 djece koja su bila neposredno izložena bombardiranjima, koja su vidjela svoje roditelje i najdraže kako umiru ili su ranjeni, dok je 50 000 djece bilo neposredno izloženo ratu; 303 djece je ubijeno i 1 280 djece je ranjeno od kojih su 315 ostali invalidi; 4 445 djece izgubilo je jednog roditelja dok je 131 djece izgubilo oba roditelja (Drugo izvješće Hrvatske po članku 44. Konvencije o pravima djeteta; CRC/C/70/Add.23; 28. studenoga 2003.). Ova ratna stradanja djece ostavila su dugotrajne posljedice kao posttraumatski sindrom, organske i psihološke simptome. Kao rezultat posebna briga morala se posvetiti djeci žrtvama kroz Nacionalni program koji provodi Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti.

54. Gore navedene aktivnosti podupiru, kao što su to činili i za vrijeme rata, Međunarodni fond za pomoć djeci (UNICEF), Međunarodni odbor crvenog križa (ICRC) i Visoki povjerenik Ujedinjenih naroda za izbjeglice (UNHCR) sa kojima Hrvatska nastavlja blisko surađivati u području međunarodnog humanitarnog rada.

55. Na političkoj razini Hrvatska poziva na ratifikaciju Protokola jednako prigodom bilateralnih susreta kao i u multilateralnim forumima poput Generalne skupštine Ujedinjenih naroda i Komisije za ljudska prava te ostalim međunarodnim organizacijama i na međunarodnim konferencijama zagovarajući zaštitu dječjih prava, uključujući i onu u kontekstu sprječavanja oružanih sukoba i razoružanja.